

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย เรื่อง **สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** เป็นหนึ่งในชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง 2) เพื่อศึกษาว่าเนื้อหาของรัฐธรรมนูญส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างไรและมากน้อยเพียงใด 3) เพื่อศึกษาว่าพระราชบัญญัติที่เป็นกฎหมายลำดับรองสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างไรและมากน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคกรณีที่ยังไม่ได้จัดทำหรือจัดทำพระราชบัญญัติไม่เสร็จสิ้น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหลักการสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นหลักการที่ดีในการกำหนดทิศทางการใช้อำนาจรัฐ เพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนในสังคม แต่ยังมีปัจจัยที่เป็นปัญหาและเป็นอุปสรรคที่ทำให้หลักการสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร คือ

ประการแรก ปัจจัยด้านเนื้อหาของสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วย

(1) เนื้อหาสาระของสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่ไม่สมบูรณ์ตามหลักการสิทธิเสรีภาพ คือ สิทธิการรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา สิทธิการลงประชามติ และการลงโทษประหารชีวิต

(2) การไม่มีมาตรการในการบัญญัติกฎหมายลำดับรองให้เป็นไปตามหลักการสิทธิเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญคือสิทธิชุมชน สิทธิเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิผู้พิการหรือทุพพลภาพ สิทธิผู้บริโภค สิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิการให้ความเห็นโครงการหรือกิจกรรมของรัฐ สิทธิของพยาน หลักความเสมอภาคและห้ามเลือกปฏิบัติ เสรีภาพในการเสนอข้อวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นของนักวิชาชีพสื่อมวลชน

(3) การไม่แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิเสรีภาพ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพสื่อมวลชน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพการชุมนุมและเสรีภาพการรวมตัว

(4) การยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายลูกที่ออกตามหลักการสิทธิเสรีภาพของรัฐธรรมนูญ คือสิทธิ การเข้าถึงและการจัดการทรัพยากรสื่อสารสาธารณะ สิทธิการได้รับการศึกษา สิทธิการได้รับบริการ สาธารณสุข สิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ประการที่สอง ปัจจัยด้านการบริหารของรัฐที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิ เสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยรัฐมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำหนดมาตรการทางด้าน กฎหมาย การกำหนดนโยบาย และการกำหนดแผนพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามหลักการสิทธิเสรีภาพ แต่ บทบาทของรัฐยังดำเนินการได้ค่อนข้างน้อย อันเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์ทางอำนาจ ระหว่างรัฐกับประชาชนที่เมื่อให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนก็จะเป็นการลดทอนอำนาจรัฐลง องค์กรของรัฐและ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีองค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพยังไม่เพียงพอ และการใช้อำนาจขององค์กรรัฐตั้งอยู่บน พื้นฐานความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ตลอดจนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เคยชินกับวัฒนธรรมระบบ อำนาจเป็นใหญ่

ประการที่สาม ปัจจัยด้านประชาชนผู้เป็นเจ้าของสิทธิเสรีภาพ โดยประชาชนโดยส่วนมากขาด โอกาสการเรียนรู้หลักการสิทธิเสรีภาพ การไม่ตระหนักและมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของสิทธิเสรีภาพ และการ ไม่สามารถรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพียงพอ

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้หลักการสิทธิเสรีภาพไม่สามารถบรรลุผลได้อย่าง เต็มที่ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การจัดทำกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิเสรีภาพ โดยเน้นการมี ส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่ายทั้งในขั้นตอนการศึกษา การจัดทำกฎหมายและการบัญญัติกฎหมายยุทธศาสตร์ การบริหารของรัฐโดยต้องกำหนดนโยบาย การกำหนดแผน การปฏิรูประบบราชการ การปรับระบบ งบประมาณและระบบภาษี การเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ ประชาชน โดยต้องสร้างโอกาสการเรียนรู้ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การปลูกฝังจิตสำนึกในการสนับสนุน การรวมตัวของประชาชน เป็นต้น

สำหรับสิทธิเสรีภาพที่สมควรบัญญัติเพิ่มเติมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบด้วย สิทธิในเสรีภาพทั่วไปในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิในที่อยู่อาศัยและสิทธิของครอบครัว